

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

**עניני
פרוזבול**

Rabbi Zvi Sobolofsky
ראש חדש אלול תשס"ח • August 31, 2008

(1) תלמוד בבלי – מס' גיטין (לו.)

תנן התם: פרוסבול אינו משמט, זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן, שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה (דברים ט"ו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו', עמד והתקין פרוסבול; וזה הוא גופו של פרוסבול: מוסרני לכם פלוני דיינין שבמקום פלוני, שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה, והדיינים חותמים למטה או העדים. ומי איכא מידי, דמדאורייתא משמטא שביעית, והתקין הלל דלא משמטא? אמר אביי: בשביעית בזמן הזה, ורבי היא; דתניא, רבי אומר: (דברים ט"ו) וזה דבר השמיטה שמוט - בשתי שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים, בזמן שאתה משמט קרקע - אתה משמט כספים, בזמן שאי אתה משמט קרקע - אי אתה משמט כספים; ותקינן רבנן דתשמט זכר לשביעית. ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, עמד והתקין פרוסבול. ומי איכא מידי, דמדאורייתא לא משמטא שביעית, ותקינן רבנן דתשמט? אמר אביי: שב ואל תעשה הוא. רבא אמר: הפקר ב"ד היה הפקר, דאמר ר' יצחק: מנין שהפקר ב"ד היה הפקר? שנאמר: (עזרא י') וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה. רבי אליעזר אמר, מהכא: (יהושע י"ט) אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וגו', וכי מה ענין ראשים אצל אבות? לומר לך, מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו, אף ראשים מנחילין העם כל מה שירצו.

(2) רמב"ם – הל' שמיטה ויובל (ט: ב-ג)

הלכה ב: אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא בזמן שהיובל נוהג שיש שם שמיטת קרקע, שהרי ישוב הקרקע לבעליו בלא כסף, ודבר זה קבלה הוא, אמרו חכמים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ, ובזמן שאין שם שמיטת קרקע אין אתה משמט כספים בשביעית אפילו בארץ.

הלכה ג: ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה בכ"מ, ואע"פ שאין היובל נוהג כדי שלא תשתכח תורת שמיטת הכספים מישראל.

(3) שלחן ערוך – חושן משפט (סז: א)

אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה, אלא בזמן שהיובל נוהג. ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה, בכל מקום. הגה: (רמב"ם פ"ט מה' שמיטה שער מ"ה והר"ן בשם י"א) כן הוא הסכמת הפוסקים. אבל י"א דאין שמיטה נוהגת בזמן הזה; ונראה שעליהם סמכו במדינות אלו, שאין נוהגים דין שמיטה כלל בזמן הזה, והמנהג היו נוהגים עדין בזמן הרא"ש, כמו שכתוב בתשובה (הטור ס"ה הביאו) שהיה צווח ככרוכיא לבטל המנהג, ולא אשגחו ביה, וכבר כתבו גם כן האחרונים ז"ל (בד"מ ס"ה הביאו) טעם למנהג שאין נוהגין שמיטה כמבואר בדברי מהרי"ק שורש צ"ב ומהר"ר איסרלן בת"ה סימן ש"ד ובמהרי"ל, ואין לדקדק אחריהם. ובחשבון שנת השמיטה נפלה מחלוקת, והעיקר שנת ש"כ ושנת שכ"ז היתה שמיטה, ואם כן יהיה שנת של"ד הבע"ל שמיטה, יהי רצון שיבנה בית המקדש ויחזרו אז למנות שמיטין ויובלות כי יבא של"ה (בראשית מט, יא) לפרט ח.

(4) רא"ש – מס' גיטין (ד: ג)

ורבינו תם ז"ל כתב בספר הישר דשביעית נוהגת בזמן הזה והביא ראה מדחזינן לכל הנהו אמוראי שמואל ורב נחמן רבה ואביי ורבנן דבי רב אשי שהיו נוהגין שמיטת כספים בבבל ואין לכתוב פרוסבול בזמן הזה שאין אנו מומחין כרב אמי ורב אסי ושוב חזר בו רבינו תם וכתב הוא בעצמו פרוסבול כי היה אומר דלא בעינן אלא בית דין חשוב שבדור ואשכחן נמי רבנן דבי רב אשי דמסרי מלייהו להדדי ומשמע מתוך דבריו דחשיב כולוהו רבנן בי רב אשי בית דין מומחין משום דרב אשי היה גדול הדור ולא מסתברא הכי אלא משמע דהני אמוראי בתראי לית להו הא דשמואל דאמר לא כתבינן פרוסבול אלא בבי דינא דסורא או בבי דינא דנהרדעא והכי אית ליה לרב אלפס ז"ל דלא הביא דברי שמואל אלא הא דרבנן דבי רב אשי מסרי מלייהו להדדי:

(5) שלחן ערוך – חושן משפט (סז: ל, לב)

סעיף א: אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה, לפיכך המלוה את חבירו בשביעית עצמה, גובה חובו כל השנה בבית דין, וכשתשקע חמה בליל ראש השנה של מוצאי שביעית אבד החוב.
סעיף לב: פרוסבול המוקדם, כשר; והמאוחר, פסול.

(6) שלחן ערוך – חושן משפט (סז: כ)

תלמידי חכמים שהלוו זה את זה, ומסר דבריו לתלמידים, ואמר: מוסרני לכם שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה, אינו צריך לכתוב פרוסבול, מפני שהם יודעים ששמיטת כספים בזמן הזה מדבריהם, ובדברים בלבד היא נדחת. הגה: וי"א דכל אדם נמי יוכל לומר דבריו בעל פה לפני ב"ד, ומהני, ואין צריך פרוסבול (טור). ואין חילוק בין אם המלוה בעיר הדיינים או לא, כי יכול לומר אפילו שלא בפניהם: אני מוסר שטרותי לבית דין פלוני שבעיר פ' (מרדכי ס"פ השולח).

(7) תלמוד בבלי – מס' מכות (ג:)

א"ר יהודה אמר שמואל: המלוה את חבירו לעשר שנים - אין שביעית משמטתו, ואע"ג דאתי לידי לא יגוש, השתא מיהא לא קרינן ביה לא יגוש. אמר רב כהנא, אף אנן נמי תנינא: אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלף זוז בידו, בין ליתן מכאן ועד ל' יום ובין ליתן מכאן ועד עשר שנים; ואי אמרת שביעית משמטתו, כולהו נמי בעו שלומי ליה! אמר רבא: ה"ע - במלוה על המשכון, ובמוסר שטרותיו לב"ד, דתנן: המלוה על המשכון, והמוסר שטרותיו לב"ד - אין משמיטין. ואמר רב יהודה אמר שמואל: האומר לחבירו ע"מ שלא תשמטני שביעית - שביעית משמטת. לימא קסבר שמואל: מתנה על מה שכתוב בתורה הוא, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, והא איתמר: האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה - רב אומר: יש לו עליו אונאה, ושמואל אומר: אין לו עליו אונאה! הא איתמר עלה: אמר רב ענן, לדידי מפרשא ליה מיניה דשמואל: על מנת שאין לך עלי אונאה - אין לו עליו אונאה, על מנת שאין בו אונאה - הרי יש בו אונאה, ה"נ: על מנת שלא תשמטני בשביעית - אין שביעית משמטתו, ע"מ שלא תשמטני שביעית - שביעית משמטתו.

(8) תלמוד בבלי – מס' גיטין (לו.)

אמר רב יהודה אמר שמואל: יתומין אין צריכין פרוסבול; וכן תני רמי בר חמא: יתומין אין צריכין פרוסבול, דר"ג ובית דינו אביהן של יתומין.